

מאמר
להבין ענין הילולא דרשב"י
ה'תשל"ז

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור ל"ג בעומר, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

החייל ב"צבאות השם"

אהרן שמחה שיחי

ליום הולדתו, ליל שביעי של פסח, אור לכ"א ניסן
וליום הכנסו בבריתו של אאע"ה כ"ח ניסן, ה'תשע"ז

ולזכות אחיו ואחיותיו

חי' מושקא, חנה, מנחם מענדל ושרה בלומא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריו

הרה"ת ר' ישראל יונתן וזוגתו מרת נחמה דינה שיחיו זילברשטרום

ולזכות זקניו

הרה"ת ר' טוביה וזוגתו מרת ברכה מירל שיחיו זילברשטרום

הרה"ת ר' מרדכי וזוגתו מרת שטערנא שיחיו שטרן

מרת מרים שתחי' זילברשטרום

הרה"ת ר' נחום אברהם וזוגתו מרת לנא שיחיו יעקובוביץ

ולעילוי נשמת

זקנו הרה"ת ר' אהרן מרדכי זילברשטרום ע"ה

נלביע, ליל שב"ק אור לשבעה עשר בתמוז ה'תשע"ב

דו"ז התמים שמחה זילברשטרום הי"ד

נרצח בידי בני עוולה, בביה"ס למלאכה כפר חב"ד, אור לאי אייר ה'תשט"ז

הוספה

בי"ה, כטי' ניסן תשי"כ
ברוקלין

הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוה' אהרן מרדכי שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ה ניסן, בבשו"ט בעניני בתי ספר הרשת, אשר זיכתו השגחה העליונה והעמידתו על חלק היפה לנהלם ולבססם ולפתחם, וכמו שכתבתי לכמה מאנ"ש במקרים כהנ"ל, הרי הצלחה, מלבד גודל ענינה מצ"ע, יש לה תפקיד בהנוגע לימים הבאים, לחזק הבטחון מוחלטי להצלחה גדולה עוד יותר בעתיד, באם רק תהי' ההשתדלות כדבעי. ומובן שזהו גם הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת בענינים הפרטים. ויה"ר שיעשה כל זה מתוך שמחה טוב לבב ובריאות הנכונה.

המצפה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ל"ג בעומר הבעל"ט — הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י כו' שנאמר בהתועדות ליל ל"ג בעומר ה'תשל"ז (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ג אייר, ה'תשע"ז,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (זילברשטרום, תשע"ז).

מוה' אהרן מרדכי: זילברשטרום, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ג אגרת תרטז.

חי"ח אגרת ו'תתנח, ובהנסמן בהערות שם.

וכמו שכתבתי לכמה מאנ"ש .. הרי הצלחה כו': ראה עד"ז באג"ק ח"ח אגרת ב'שט; ח"ט

אגרת ב'תשצה, ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

תוכן המאמר

ענין ההילולא, חתונה – גילוי כח הא"ס להוליד דורות ודורי דורות. וזהו כללות ענין ירידת הנשמה בגוף – האי עלמא דאזלינן מיני' כבי הילולא דמיא – כיון שע"י הירידה למטה נעשית הנשמה בבחי' מהלך, בעילוי שבאין ערוך עד א"ס.

וזהו גם ענין התורה – ביום חתונתו זה מ"ת – שגם בהיותה למטה היא בלי מדידה והגבלה, ארוכה מארץ מדה גו', ועד שאינה בגדר מדה כלל – כבפנימיות התורה, שלכן גם משה רבינו שקיבל תורה מסיני, נמצא בג"ע ולומד פנימיות התורה, ועד שמשיח ילמד פנימיות התורה את כל העם, גם האבות ומשה רבינו, בגלל היותה בלי גבול. ולכן לימודה באופן של ראי'.

ומזה מובן שבפנימיות התורה יש הילולא פנימית יותר – שזהו ענינו של ל"ג בעומר, מ"ת דפנימיות התורה, ביום שבו היתה תכלית השלימות (יום ההסתלקות) של רשב"י, שגילה פנימיות התורה וביטל המחיצה בין פנימיות לנגלה, להיותו ניצוץ מנשמת משה ומשיח. וזהו ל"ג בעומר: ל"ג – גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, לא רק הלבוש דתורה אלא גם נשמתא לנשמתא; בעומר – שספה"ע היא הכנה למ"ת, והוד שבהוד הוא סיוס בירור עיקר המדות, ולכן מוכנים כבר למ"ת (דפנימיות התורה).

ויש לבאר הענין דגל עיני ואביטה נפלאות מתורתך – כפי שהוא באלקות, בתורה, בנשמות ובעולם (שבכולם נעשה שינוי עיקרי במ"ת, ועאכו"כ במ"ת דפנימיות התורה): באלקות – פנימיות עתיק; בתורה – נשמתא לנשמתא, חי' ויחידה, רזין ורזין דרזין (ובמצוות – כוונת המצוות); בנשמות – בחינת היחידה; ובעולם – הפליאה דהתהוות יש מאין, בכח העצמות. וכל ענינים אלו – באופן דגל עיני ואביטה, ענין הראי', כפי שרצה משה לפעול בכל ישראל – אעברה נא ואראה גו', ופעל אצל יחידי סגולה וצדיקים גדולים, ובעת רצון – גם אצל כל אחד מישראל.

ובעומק יותר: כדי שהענין הכי נעלה דנפלאות ויכול להיות באופן דגל עיני ואביטה, צ"ל ההמשכה ממקום שלמעלה מגדרי עליון ותחתון – לא רק פנימיות עתיק, אלא מהותו ועצמותו ית' ממש; ובנשמה – עצם הנשמה שלמעלה גם מיחידה, ניצוץ בורא; ובתורה – נותן התורה. וכל זה נמשך עד לקצה התחתון ביותר: גילוי העצמות – בעולם העשי' הגשמי שנעשה דירה לו ית', שמתגלה בדירתו בכל עצמותו; גילוי היחידה וניצוץ בורא בכל נשמה פרטית, גם בבחי' עקביים, חוטב עציץ ושואב מימך; והיחוד דנותן התורה גם בהתחלת הלימוד, בקריאה בתושב"כ אפילו כשלא ידע מאי דקאמר (ובמצוות – גם במעמד ומצב שצריך לכפי', שדוקא עי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה).

אשר, ללא שום מדידות והגבלות ממה שנעשה בעולם שמסביבו, אומר תורה, ומגלה בזה פנימיות התורה בגלוי, ועי"ז אתי מיטרא. ועד לסיפור הידוע המבואר בארוכה במדרש¹⁸², שכאשר תלמידי רשב"י הצטערו לרגע בהנוגע לכסף וזהב, יצא רשב"י לבקעה [שבבעולם גופא מורה בקעה על ענין שהוא למטה מטה, שלכן נקראת בקעה בפשטות, וגם בנוגע לעניני תומ"צ ויהדות מצינו בגמרא¹⁸³ הלשון בקעה מצא וגדר בה גדר, שזהו ענין שלא כרצוי לכאורה, ואעפ"כ יצא רשב"י לבקעה] ואמר בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב, ומיד נתמלאה דינרי זהב. וכאמור, שכל זה נעשה בכח התורה, ועי"ז (מתורתך) יהי' אביטה נפלאות בהעולם גופא, שיראו בנפעל את כח הפועל, שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו (כנ"ל ס"ט), וכמ"ש¹⁸⁴ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו, שהרי כבוד הוי' קאי על מלכות דא"ס¹⁸⁵, ועז"נ וראו כל בשר, שיהי' באופן של ראי' (נוסף על ענין הנבואה, כמ"ש¹⁸⁶ אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם, וענין הידיעה, כמ"ש¹⁸⁷ מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים). ומעין זה – טועמי' חיים זכו¹⁸⁸ – יהי' ביום הששי ובאלף הששי, ע"י פנימיות התורה שתהי' באופן של הפצה בעולם ועד לחוצה מהעולם. וענין זה ימהר את ביטול כל המדידות וההגבלות (בדוגמת הענין דמחצתי ואני ארפא⁶⁵), ועאכו"כ המדידות וההגבלות של הגלות, ויעלה הפורץ לפנינו¹⁸⁹, ביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובעגלא דידן.

182) שמור"ר פנ"ב, ג. מדרש תהלים צב, ה.
 183) עירובין ו, א.
 184) ישע"י מ, ה.
 185) ראה אוה"ת תרומה ע' א'תא. המשך
 186) תער"ב ח"ב ע' תתקל.
 187) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם סוף הל' מלכים.
 188) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 173.
 189) ע"פ מיכה ב, יג. אגדת בראשית ספס"ג.
 186) יואל ג, א.

להיות דיין, שצריך להיות אצלו הענין ד(ושפטו העדה ו)הצילו העדה¹⁷⁵, כיון שראה זאת בעצמו, הרי זה אצלו בכל התקיפות כו'. ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לבקשה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, שהגילוי דפנימיות עתיק יהי' באופן שאומרים על זה ואביטה, ובאופן הקשור עם עיני האדם העובד, שלומד תורה ומקיים המצוות בעולם למטה — מעין המעמד ומצב דלעתיד לבוא (שבגלל זה הוצרך להיות ענין הראי' כבר במ"ת, כנ"ל ס"ג).

(ג) **וענין** זה קשור גם עם העבודה דהפצת המעיינות דתורת הבעש"ט חוצה באופן דמיני' יתפרנסון¹⁷⁶, שפרנסה הו"ע הבנה והשגה¹⁷⁷, בתורת חב"ד, ע"י רבותינו נשיאינו דחסידות חב"ד, ועד שנמשך בענין המעשה שהוא העיקר¹⁷⁸ (ה"בכ"ן של הענין), שזה נכלל בענין דיפוצו מעינותיך חוצה, כי ענין החוצה בעבודה הו"ע העשי' (החל מעשי' מלשון כפי', ע"ד מעשין על הצדקה (כנ"ל ס"י), ועד לענין העשי' כפשוטה), ועד לחוצה שאין חוצה הימנו. ולהעיר, שגם בענין זה ישנם ב' הקצוות, כי, ענין המעיין הוא באופן שגם טיפה אחת בכל התוקף (מיטן גאנצן שטורעם) כמו המעיין כולו ומטהרת כו'¹⁷⁹ [בדוגמת ענין הראי', שבמבט ראשון תוספים בנקודה אחת את הכלל כולו (וגם מה שלמעלה מהכלל) עם כל הפרטים, וכמו שהאל"ף דאנכי כולל כל התורה כולה (כנ"ל ס"ג)], וביחד עם זה, הרי זה גם באופן דיפוצו, ועד שמגיע גם לחוצה. וע"י גמר העבודה דהפצת המעיינות חוצה בסוף הגלות, בעקבתא דעקבתא דמשיחא — שהוא בדוגמת דרא דרשב"י, כדאיתא בזהר¹⁸⁰ שמכאן (מדורו של רשב"י) ולהלאה לא יהא דרא כדרא דא עד דרא דייתי מלכא משיחא — אזי אתי מר דא מלכא משיחא (כמבואר באגרת הבעש"ט הידועה¹⁸¹).

(ד) **וכן** תהי' לנו, לילך לסיים את בירור הפכים קטנים שנשאר עדיין בעבודה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, מתוך שמחה וטוב לבב ומתוך הרחבה, ובאופן דמלכתחילה אריבער, כפי שהי' אצל רשב"י,

תוכן הענינים

ומעין זה צ"ל גם בזמן הזה, וגם אצל כל אחד מישראל — בזמן מסוגל, כפי שנפעל ע"י משה באמרו אעברה נא ואראה וגו'; והקשר עם העבודה בהפצת המעיינות חוצה בדרא דעקבתא דמשיחא, שהוא בדוגמת דורו של רשב"י.

1278. ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 161
הערה 81.

180 ח"ג נח, א. וראה אוה"ת נ"ך ח"ב
ע' תתקע.

181 נדפסה בסוף ספר בן פורת יוסף
(לר' יעקב יוסף מפולנאה). כתר שם טוב
(הוצאת קה"ת) בתחילתו. ובכ"מ.

175 מסעי לה, כד"כה. ר"ה שם.

176 תקו"ז ת"ו בסופו.

177 ראה כסא מלך לתקו"ז שם. וראה
לקו"ש ח"ג ע' 873. ח"ז ע' 206 הערה 3.

178 ראה אבות פ"א מ"ז.

179 ראה מקוואות פ"א מ"ז. רמב"ם הל'
מקוואות פ"ט ה"ח. וראה לקו"ש ח"ד ע'

גוי¹⁶⁰), שאז לא שייך ענין של שינויים כו', וכמו אצל משה רבינו¹⁶¹, משה משה לא פסיק טעמא בגווייהו¹⁶², שבאותו אופן שהי' למעלה כך הי' למטה, ללא שינויים כלל¹⁶³. וזהו שפני משה כפני חמה¹⁶⁴, כמבואר בזהר¹⁶⁵ שבחי' שמשא אין בה שינויים. וענין זה רצה משה להמשיך אצל כל אחד מישראל, שיהיו במעמד ומצב שכשם שאני הוי' לא שניתי הנה אתם בני יעקב גוי¹⁶⁶, שבכללות הרי זו מעלת ענין יחודא עילאה (כמבואר בקונטרס עץ החיים¹⁶⁷ ובכ"מ), ובכללות יותר הרי זו מעלת התורה לגבי תפלה (כנ"ל ס"ט). ומבואר בהדרושים¹⁶⁸, שאע"פ שמשה לא פעל ענין הראי' אצל כל בני' וְלֹכֵן מִמְשִׁיךְ לֵאחֲזִי¹⁶⁹ ועתה ישראל שמע גוי', היינו, שהעבודה היא באופן של שמיעה, שאז העבודה היא מלמטה למעלה, שמתחילים מהפרטים ואח"כ באים לכללות ועיקר הדבר, מ"מ, נפעל ענין הראי' אצל יחידי סגולה וצדיקים גדולים.

ומזה מובן גם בנוגע לכל אחד מישראל, בזמן מסוגל של עת רצון כו' (כנ"ל ס"י), שביכלתו להיות במדרגה זו, עכ"פ ברגע זה ובשעה זו נכולל גם שעה מלשון הפנה¹⁷⁰ — אין דעם קער, כפירוש החסידות¹⁷¹ על מארז"ל¹⁷² יש קונה עולמו בשעה אחת, שבכחו של יהודי להיות קונה עולמו (בהיותו נשמה בגוף בחיים חיותו בעלמא דיין) בשעה אחת, מיט איין קער, אע"פ שמישהו אחר הי' צריך בשביל זה ריבוי זמן וריבוי עבודה, וכיון שכח זה ניתן לו בכחו של הקב"ה, בודאי שביכלתו להביא זאת מהכח אל הפועל, שיכול להיות אז במעמד ומצב של ראי', שעל ידה נעשית התאמתות הדבר באופן שגם אם יהיו קושיות וסתירות, ישאר בשלו, כיון שהוא בעצמו ראה את הדבר [וכמדובר כמ"פ¹⁷³ שהראי' לזה היא מהדין דאין עד נעשה דיין¹⁷⁴, והיינו, שכששומע הדבר מכו"כ עדים, ועדים נאמנים, אזי ביכלתו אח"כ להיות דיין, משא"כ כשהוא בעצמו ראה את הדבר, אזי נעשית אצלו התאמתות כזו שלאחרי' אין ביכולתו

(160) ראה גם סה"מ תרל"ח שם ע' קנג.
 (161) ראה אוה"ת שם ע' צג ואילך. ע' קו.
 (162) זהר ח"ג קלח, א (באד"ר). קפז, ב.
 (163) ראה תו"א משפטים עו, ג. וראה לקו"ת נצבים מט, ב. ועוד.
 (164) ב"ב עה, א.
 (165) ראה זח"ג קמח, ב וברמ"ז שם.
 (166) אוה"ת שם ע' צג ואילך. ע' קה ואילך.
 (167) מלאכי ג, ו.
 (168) פ"ז ואילך.
 (169) אוה"ת שם ע' ק. ואתחנן ריש ע' ק. ע' קח.
 וראה גם סה"מ תרל"ח שם.
 (169) ואתחנן ד, א. וראה לקו"ת ואתחנן ג, ג. אוה"ת שם ע' ק.
 (170) ראה סה"מ תרצ"א ע' שנו. וש"נ.
 (171) ראה לקו"ת שה"ש מג, ג. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שמז.
 (172) ע"ז י, ב. יז, א. יח, א.
 (173) לקו"ש ח"ו ע' 121. ובכ"מ.
 (174) ר"ה כו, א.

בס"ד. ליל ל"ג בעומר, ה'תשל"ז

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין הילולא דרשב"י¹, וכידוע בדרושי רבותינו נשיאינו² הדיוק בזה שנקרא בשם הילולא³, שהרי אע"פ שישנה ההסברה שזהו יום שמחתו⁴, לפי שבמשך כל ימי חייו הי' במעמד ומצב דבחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה כו' בי' להיטא (כמ"ש בהאידרא⁵), ולכן, כשבא ענין זה בפועל, הי' זה יום שמחתו, הרי עדיין צריך להבין דיוק הלשון הילולא, שזוהי שמחה גדולה ביותר, שסיבתה היא בגלל שזהו ענין של חתונה (הילולא).

ב) וידוע הביאור בזה בדרושי רבותינו נשיאינו (גם בהמשך תרס"ו⁶, ובדרוש ל"ג בעומר תש"ד⁷, ובכמה דרושים⁸), בהקדם ביאור ענין החתונה שנאמר על מתן תורה, ביום חתונתו זה מ"ת⁹ [ולהעיר, שאף שמארז"ל זה נאמר על לוחות האחרונות¹⁰, הרי זהו גם ענינם של לוחות הראשונות, כידוע שענינו של שיר השירים שבו נמשלו הקב"ה וכנס"י לחתן וכלה¹¹, נאמר על מ"ת בששה בסיון¹² (שעכשיו נמצאים בימי ספה"ע שהם הכנה למ"ת)], דהנה¹³, ענין החתונה הוא גילוי כח הא"ס

(1) לכמה ענינים שבמאמר זה — ראה גם ד"ה גל עיני דש"פ אמור (הוגה לאח"ז ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בתו"מ סה"מ ח"ג ע' רצא ואילך), וכמה פרטים ממנו (שלא נכללו במאמר המוגה) שולבו במאמר זה.
 (2) ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ס"ע קא ואילך.
 ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך; אוה"ת ענינים ע' ריח ואילך; סה"מ תרנ"ד ע' רסא ואילך.
 (3) ראה זהר ח"ג רצא, סע"א. רצו, ב (אד"ר). ח"א ריח, סע"א.
 (4) פע"ח שער ספירת העומר פ"ז.
 (5) אד"ז — זח"ג רפח, א. רצב, א.
 (6) ע' רפט ואילך.
 (7) סה"מ תש"ד ע' 211.
 (8) ד"ה להבין היטב ענין הילולא דרשב"י במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' תל ואילך. ד"ה להבין ענין ל"ג בעומר בתו"ח בשלח רו, ב ואילך.
 (9) תענית כו, ב במשנה.
 (10) פרש"י שם. גמרא שם ל, ב.
 (11) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ג. לקו"ת שה"ש א, א. אוה"ת שה"ש ח"ג ס"ע תתל.
 (12) ראה במדבר פ"ב, ח. וראה מהרש"א כתובות סב, ב — הובא באוה"ת תרומה ע' ע'תמא.
 (13) ראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י הנ"ל (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' תערב ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' רסד ואילך).

למטה (כמבואר בארוכה בהמשך כל הנהנה¹⁴ ובכ"מ¹⁵), והיינו, שאע"פ שהעולם וכללות סדר ההשתלשלות הוא מוגבל, הנה ע"י חתונה, שתכליתה הוא הענין דפרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה¹⁶ (כמבואר ג"כ בפוסקים¹⁷ בנוגע לדיני ברכת חתונה), מתגלה כח ההולדה שהוא כח אין סוף, להוליד דורות ודורי דורות עד סוף כל הדורות ועוד יותר. וזהו ענין השמחה שבחתונה (הילולא), כיון שענינה הוא גילוי כח הא"ס כפי שמתגלה למטה בפועל שהתחלתו ע"י ענין הלידה. וזהו גם כללות ענין ירידת הנשמה למטה, שעז"נ¹⁸ האי עלמא דאזלינן מיני' כבי הילולא דמיא, כידוע הפירוש בזה בדרושי הצ"צ¹⁹, שענינו של האי עלמא — דאזלינן מיני', שממנו (מיני') באים לענין ההילוך (אזלינן), והיינו, שדוקא ע"י ירידת הנשמה למטה בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, נעשית הנשמה בבחי' מהלך, ולא כפי שהיתה לפני' בבחי' עמידה, כמ"ש²⁰ חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, דאף שגדלה מעלת העמידה, אין עמידה אלא ביטול²¹, הרי אין זה מגיע לעילוי שנעשה ע"י העבודה בהאי עלמא דוקא, שנעשית בבחינת מהלך. ולכן כבי הילולא דמיא (כמו חתונה שענינה גילוי כח הא"ס), כמבואר בענין העילוי דהליכה לגבי עמידה, שאמיתית ענין ההליכה היא באופן שלא בערך לגמרי²², עד לאשתאבא בגופא דמלכא²³, שזהו ענין של א"ס בערך כל הדרגות שלפני'.

וענין זה (הילולא, גילוי כח הא"ס) קשור גם עם ענין התורה (ביום חתונתו זה מ"ת), שגם בהיותה למטה ה"ה בלי מדידה והגבלה. וכידוע החילוק בין תורה למצוות, דאע"פ שגם מצוות הם רצון המלך (מלכו של עולם), עד למלכות דא"ס, שקשור עם א"ס ממש, מ"מ, ענין המצוות הוא כפי שנמשך ובא במדידה והגבלה דוקא, כמבואר באגה"ק²⁴ (ובכ"מ) שרוב המצוות יש להם שיעור מצומצם (ומביא כמה דוגמאות

14) סה"מ תרנ"ב ע' קל.

15) לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. סה"מ

16) תרנ"ז ע' קעה ואילך. תרפ"ו ס"ע רכו ואילך.

17) ובכ"מ.

18) בראשית א, כח.

19) ראה רא"ש כתובות פ"א סי"ב.

20) עירובין נד, א. וראה ד"ה להבין ענין

הילולא דרשב"י שם.

21) אה"ת ענינים שם ע' רכג. וראה גם

22) זח"א ריז, ב.

23) ח"ג קה, א. קכא, ב.

24) ס"י (קטו, א).

ארפא¹⁵¹, והיינו, שלא זו בלבד שרשב"י בקע את המחיצה ע"ז שמזמן לזמן לימד הוראות מפנימיות התורה בנוגע לנגלה דתורה, או שהסביר ענין בפנימיות התורה ע"י סברא בנגלה דתורה (שזהו ע"ד מארז"ל¹⁵² ותלמודו בידו), שזוהי רק בקיעה בלבד, אלא יתירה מזה, שריפא וביטל את המחיצה לגמרי שלא תפסיק כלל, ועד שאיחד גליא דתורה עם פנימיות התורה. ועי"ז פעל גם בעולמות, בנוגע לפרסא שמפסיקה בין למעלה מאצילות לאצילות, ובין אצילות לבי"ע, וכן בין עולמות בי"ע ולמטה מהם, שלא תהי' יניקה לחיצונים — שגם למטה יומשך השורש ומקור היותר עליון, היינו, לא רק המשכת הארה וברכה ממקור הברכות, אלא שהמקור עצמו נמשך למטה, שאז אין צורך בענין דחותם בכרוך כדי לשלול יניקה לחיצונים כו' (כמבואר שם¹⁵³ שהענין דפותח בכרוך וחותם בכרוך¹⁵³ הוא בכדי למנוע היניקה מב' המקומות כו').

יב) והנה אע"פ שעיקר ושלמות הענין דגל עיני ואביטה נפלאות מתורתך יהי' לעתיד לבוא, צריך להיות מעין זה גם בעבודה בזמן הזה, כמובן מזה שזו היתה כבר בקשת דוד, והי' כבר שייך גם אצל רשב"י (כנ"ל ס"ד), ועד שכל אחד מישראל שאומר פסוק זה בתהלים, עולה תפלתו למעלה בוקעת וקיעין (כדאיתא בתניא¹⁵⁴ מזהר¹⁵⁵) ומלאים בקשתו (אע"פ שידוע הביאור¹⁵⁶ בנוגע לכל הענינים שפעולתם להרבות אורות באצילות, שזהו בדוגמת אבן טוב והון יקר שנמצאים בתיבה סגורה (אלא שמפתח התיבה נמצא בידו), והיינו, שהגילוי יהי' רק לעת"ל כביאת משיח צדקנו, למחר לקבל שכרם¹⁵⁷).

והענין בזה, דהנה מבואר בלקו"ת ובדרושי הצ"צ בפ' ואתחנן¹⁵⁸ בפירושו בקשת משה (גואל ראשון הוא גואל אחרון, כנ"ל ס"ד) ואתחנן גו' אתה החילות גו' [שכל הענינים עד אז היו באופן של התחלה בלבד לגבי הענינים שרצה לגלות] אעברה נא ואראה וגו'¹⁵⁹, שמשה רצה לגלות ולפעול שאצל בני' תהי' העבודה באופן של ראי' (גל עיני ואביטה

151) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב

152) ח"ב ע' שפב ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' תסז.

153) תרי"ג כג, ב. ואתחנן ו, ג.

154) ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

155) עירובין כב, א. פרש"י ס"פ ואתחנן.

156) פ"מ בהגהה (נד, א). קו"א קנג, ב.

157) לקו"ת ב, א ואילך. אה"ת ע' קד ואילך.

158) ואתחנן ג, כג"כה.

159) ואתחנן ג, כג"כה.

151) האזינו לב, לט. וראה קה"ר פ"א, ד.

152) פסחים נ, א. וש"נ. וראה לקו"ת

תור"ע כג, ב. ואתחנן ו, ג.

153) ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

154) פ"מ בהגהה (נד, א). קו"א קנג, ב.

155) ח"ג קה, א. קכא, ב.

156) ואתחנן ג, כג"כה.

157) ואתחנן ג, כג"כה.

158) ואתחנן ג, כג"כה.

159) ואתחנן ג, כג"כה.

הרי זה נמשך גם בענין המצוות, בכוננת המצוות (ששייכת לנשמתא דאורייתא, כנ"ל ס"ז), מהמדריגה הכי נעלית עד למדריגה הכי תחתונה (שבה כלולים כל המדריגות עד למדריגה הכי נעלית)¹⁴³, וגם במעשה המצוות – הן מעשה גשמי כפשוטו, שהוא הקצה הכי תחתון, והן מעמד ומצב שיש צורך בענין של עשי' מלשון כפי"144, ע"ד מעשין על הצדקה¹⁴⁵, שצריכים לכוף אותו (או שצריך לכוף את עצמו) לקיים את המצוות¹⁴⁶, שזהו"ע העבודה דאתכפיא סט"א (ועד שאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא), שזהו"ע למטה מגדר קצה, שהרי בתחלת הבריאה הי' מעמד הקליפות למטה מעולם העשי"147, ודוקא עי"ז נמשך גילוי נעלה ביותר, כמאמר הזהר¹⁴⁸ כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, וכמבואר במאמרי ההילולא דיו"ד שבט¹⁴⁹ שאסתלק היינו גילוי אור נעלה שגם למטה הוא בכחי' רוממות. וזהו גם הפירוש במאמר הזהר¹⁵⁰ שקוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא, שע"י עבודת הברורים בחושך כפול ומכופל שבזמן הגלות, ובפרט בעקבתא דמשיחא, נמשך הגילוי היותר נעלה דקוב"ה סליק לעילא ולעילא.

יא) וזהו גם ענין ל"ג בעומר (שבו נתקיימה הבקשה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך), שהוא יום ההילולא דרשב"י, כי, ענין ההילולא (חתונה) הוא שאז מתגלה כח הא"ס (כנ"ל ס"ב), והרי אמיתית ענין הא"ס הוא רק בעצמות ומהות שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו. וגילוי זה נמשך עד לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, ואדרבה, דוקא בתחתונים נעשית דירה לו ית'. וענינו בתורה הוא גילוי פנימיות התורה באופן שמבטלים המחיצה שבין פנימיות התורה לנגלה דתורה (בדוגמת ביטול המחיצה שבין עליונים לתחתונים במ"ת¹⁵¹, ע"י הקדמת הברור והזיכוך שע"י שעבוד מצרים, ועד"ז וביתר שאת במ"ת דפנימיות התורה, ע"י עבודת הברורים בזמן הגלות), כמבואר¹⁵² בענין מחצתי ואני

143) ראה ד"ה גל עיני דש"פ אמור ס"ו – אדה"ר).
 144) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מצייין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מצייין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.
 145) בית יוסף לטור יו"ד סרמ"ח.
 146) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.
 147) ראה טעמי המצוות להאריז"ל פ' בשלה מצות תחום שבת. לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית (ד"ה ונבאר מעלת

(בזה), משא"כ התורה היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים²⁵, והיינו, שגם בהיותה כבר במדידה והגבלה (מדה), הרי זה באופן דארוכה מארץ מדה. אלא שענין זה אינו עדיין תכלית השלימות בתורה, כיון שהתורה היא למעלה מגדר מדידה והגבלה לגמרי, עד שאי אפשר לומר עלי' ארוכה מארץ מדה, שמשמעותו שיש בזה ענין של מדה, אלא שהיא ארוכה מארץ (ועד"ז ורחבה מיני ים), ואילו התורה היא למעלה ממדידה והגבלה לגמרי, עד שאינה בערך ענין של מדה כלל. אך ענין זה הוא בפנימיות התורה דוקא.

ג) והענין בזה, שבתורה גופא יש חילוק עיקרי בין נגלה דתורה לפנימיות התורה, שבנוגע לנגלה דתורה מצינו שיש כו"כ שאומרים עליהם (ע"פ תורה) שלמדו כל התורה כולה²⁶, משא"כ פנימיות התורה, שבה לא שייך מדידה והגבלה כלל. ולכן, גם אלו שלמדו כל התורה כולה (נגלה דתורה), נמצאים בג"ע, שענינו הוא לימוד (פנימיות) התורה²⁷. ואפילו משה רבינו, שקיבל תורה מסיני²⁸ כפי שניתנה באופן דכל הנותן בעין יפה נותן²⁹, הנה לאחרי שעברו המאה ועשרים שנה שלו בעלמא דין, עומד משם ולהבא בג"ע³⁰, שענינו לימוד (פנימיות) התורה. ועד שבימות המשיח, הנה משיח ילמד תורה את כל העם כולו, כולל גם האבות ומשה רבינו (כמבואר בדרושי קרי"ס ואחש"פ³¹), ועאכו"כ כל אלו שלמדו כל התורה כולה, והיינו לפי שתורתו של משיח היא פנימיות התורה, שעלי' אמרו רז"ל³² שתורת עוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח.

וזוהו גם מה שלעת"ל יהי' לימוד של ראי³³. דהנה, ידוע החילוק בין ראי' לשמיעה³⁴, שבשמיעה התפיסא היא במדידה והגבלה ובפרטי הדבר, דהיינו פרטי האותיות, שמצרפם לתיבות, ועי"ז נעשה אצלו ענין שלם, משא"כ בראי' הסדר הוא להיפך, שתחלה תופס במבט ראשון את

25) איוב יא, ט.

26) ראה מנחות צט, סע"ב. וראה הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"א ס"ד"ה. פ"ב ס"ב ואילך. פ"ג ס"ז.

27) ראה ליקוטי הש"ס להאריז"ל סוף מסכת ברכות. תניא אגה"ק סו"ס יז.

28) אבות רפ"א.

29) ראה ב"ב נג, א. א. סה, א. עא, סע"א.

30) ראה גם סה"מ תרל"א ח"א ס"ע שכג

ואילך. תרל"ז ח"א ס"ע נו ואילך. ח"ב ע'

תריז. תרח"ץ ע' ריד.

31) לקו"ת צו יז, א. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ו. סה"מ תרח"ץ ס"ע ר ואילך.

32) קה"ר פ"ב, א. פ"א, ח.

33) ראה לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פ"ס. אוה"ת ואתחנן ע' קז ואילך. סה"מ

תרח"ץ ע' רא.

34) ראה גם המשך וככה תרל"ז פל"ג.

כל הענין כולו, ורק לאח"ז מפרטו (ער קלייבט דאָס פּאַנאַנדער) לפרטיו, וגם אז אינו דומה הפירוט לפרטים (וויפל מ'זאָל דאָס נאָר פּאַנאַנדערנעמען) לגבי מה שיש בכללות הענין שלא בערך יותר. ובדוגמת האותיות שבתביבה, שנוסף על התוכן והאורות שבהם, ישנו האור העולה על כולנה, שגם לגבי כולנה ה"ה אור העולה כו'³⁵. ומעלת הראי' בלימוד התורה תהי' בפנימיות התורה שילמד משיח. וכפי שמצינו גם בנוגע להאריז"ל³⁶, שגם ענינו הי' גילוי פנימיות התורה בגלוי למטה, שלימוד הי' באופן שבמשך ב' וג' שעות ראה ריבוי ענינים שכדי לגלותם בדיבור הי' צריך ס' או פ' שנה (כידוע הגירסאות שבוה³⁷), שזהו ענין שלא בערך כלל, והוא מצד העילוי שישנו בראי' על שמיעה (כמבואר בארוכה בהדרושים³¹).

וכיון שלימוד פנימיות התורה הוא באופן של ראי', הנה גם במ"ת — שכולל גם פנימיות התורה, שהרי לא יהי' עוד הפעם מ"ת³⁸ — הוצרך להיות גם ענין הראי', שזהו"ע דרואים את הקולות³⁹, רואין את הנשמע⁴⁰. וכמו"כ היתה אז תפיסת כל התורה בבת אחת (כנ"ל שבראי' תופסים במבט ראשון את כל הענין ואח"כ מפרטים הפרטים שבו), שהרי עשה"ד שנאמר במ"ת כוללים את כל התורה כולה⁴¹ (כידוע מאמר הרס"ג⁴² שהובא גם בתורת הבעש"ט⁴³), שלכן יש בהם תר"ך אותיות, כנגד תרי"ג מצוות וז' מצוות דרבנן⁴⁴. ועד שעשה"ד נכללים בדיבור הראשון⁴⁵, והדיבור הראשון נכלל בתיבת אנכי⁴⁶, שנכללת באל"ף שבראש התיבה⁴⁶, ונמצא שכל התורה כולה כלולה באל"ף שרומז על אנה, שכולל גם הענין דנפשי כתבית יהבית, כדברי הגמרא⁴⁷ שאנכי נוטריקון אנה נפשי כתבית יהבית.

(35) ראה תניא שעהיה"א פי"ב. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ג ע' שעא ואילך. וש"נ.
 (36) פרי עין חיים שער קשעהמ"ט פ"א.
 (37) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"א ע' 133. סה"מ תרפ"ט ע' קנג. וש"נ.
 (38) סה"מ תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' לב. ע' תשיט. תער"ב ח"א פקע"ט. סה"מ תש"ט ע' 57.
 (39) יתרו כ, טו.
 (40) ראה מכילתא עה"פ. לקו"ש ח"ו ע' 120 הערה 5.
 (41) זח"ב ב, צג, ב. וראה תורה שלימה חט"ז מילואים ע' רג ואילך. וש"נ.
 (42) הובא בפרש"י משפטים כד, יב. וראה תורה שלימה שם ע' רה ואילך. וש"נ.
 (43) בן פורת יוסף (לר' יעקב יוסף מפולנאה) פ' נח.
 (44) כתר תורה (לר"ד ויטאל) הובא בתורת העולה להרמ"א ח"ג פל"ח. של"ה שטז, סע"א.
 (45) זח"ב פה, ב. פנים יפות יתרו כ, ב.
 (46) פנים יפות שם.
 (47) שבת קה, א (לגירסת הע"י).

הטעם שלעתיד לבוא לא יהי' ענין הרצוא, כיון שעצמותו ומהותו ית' יהי' למטה¹³³).

ועד"ז בנשמה, שבחי' היחידה עם הניצוץ בורא כו', ישנו בכל נשמה פרטית, גם בנשמות שבבחי' עקביים [כידוע שבכללות הנשמות שבכל הדורות ישנם חילוקי המדרגות דראש ומוח, זרועות וירכין (כמ"ש במענה לשון¹³⁴) עד לרגלים ועקביים], חוטב עצין ושואב מימין¹³⁵, שהרי בחי' היחידה הו"ע הנקודה דמס"נ [ועד שגם ענין הקב"ע, שזהו ראשית העבודה ועיקרה ושרשה¹³⁶, קשור דוקא עם היחידה שבנפש] שישנה אצל כאו"א מישראל, אפילו בקל שבקלים¹³⁷, ופועלת בו מזמן לזמן, שישנו זמן מסוגל (ובכללות הרי זה ביום הקדוש) שבו מאירה בו (שיינט אין אים אַרײן) הארה מבחי' היחידה, ולא רק באופן שיש הארה ורושם ממנה, אלא כמוכך מקונטרס העבודה¹³⁸, שגילוי בחינת היחידה (וכן תנועת המס"נ) פועל לשנות ולהפוך את כל הכחות כו' (אלא ששינוי זה הוא רק בכח, וצריך להביאו אל הפועל¹³⁹).

ועד"ז בתורה, שהאדם הלומד תורה למטה, ואפילו בתחלת לימודו, נעשה אצלו יחוד נפלא¹⁴⁰ עם אותיות התורה, ועי"ז גם עם שאר הדרגות המנויות בזהר בהעלותך (הנ"ל), לבושא דאורייתא, גופא דאורייתא, נשמתא דאורייתא ונשמתא לנשמתא, שכולל בחי' היחידה שבתורה, ועד גם עם נותן התורה, עצמות ומהות אַליין. וכמוכך גם ממארז"ל¹⁴¹ כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, היינו, לא רק כל השונה, דקאי על תושבע"פ, אלא גם כל הקורא, דקאי על תושב"כ, ששייך אפילו למי שלא ידע מאי דקאמר¹⁴², הנה גם אצלו ישנו הענין שהקב"ה, נותן התורה, קורא ושונה כנגדו, שהו"ע המשכת נותן התורה. וכשם שהוא בנגלה דתורה, כך גם בפנימיות התורה, שגם בהתחלת הלימוד נמשך מבחי' הנפלאות כו', ועד לנוותן התורה בעצמו. ומהתורה

(133) ראה לקו"ת חוקת נו, ב.
 (134) בה"יהי רצון .. שתתן לנו חיים ארוכים".
 (135) נצבים כט, י. וראה לקו"ת ר"פ נצבים.
 (136) תניא רפמ"א.
 (137) ראה תניא פי"ח"ט. ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ג"ד (סה"מ ה'שי"ת ע' 115 ואילך).
 (138) פ"ה ע' 32.
 (139) ראה לקו"ש ח"ח ע' 5 ובהערה 27. תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ג ע' עח הערה 49.
 (140) ראה תניא פ"ה.
 (141) ראה תדא"ר רפי"ח. ילקוט שמעוני איכה רמז תתרלד
 (142) ראה הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן ספ"ב.

(גל) עיני, שקאי (בפשטות הענינים) על עיני האדם בעולם התחתון, צריכה להיות ההמשכה ממקום שלמעלה מהגדרים דעליון ותחתון, למעלה מב' הדעות שמלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע, ששם שתי הדעות הם בלשון אחד, ובאותיות הקבלה והחסידות — מבחי' למעלה מממכ"ע וסוכ"ע ביחד, שע"ז נעשה קישור חיבור ויחוד ב' הקצוות, ועד ליחוד בחי' שלמעלה מגדר קצוות.

והענין בזה, שישנו ענין נעלה יותר גם מהבחי' דנפלאות שקאי על פנימיות עתיק, שזהו מהותו ועצמותו ית' ממש, כמבואר בלקו"ת¹²⁴ בענין חביון עוז העצמות שברדל"א¹²⁵, שהוא עצמו אינו משיג מה שיש בו, שזהו הפי' דלא ידע ולא אתיידע מה דהוי ברישא כו'. ודוגמתו בנשמה הו"ע עצם הנשמה שלמעלה גם מיחידה (שהרי גם יחידה היא רק שם של הנשמה¹²⁶), שזהו ניצוץ בורא הנקרא יחיד שמתלבש ביחידה¹²⁷, בדוגמת חביון עוז העצמות שבבחי' פנימיות עתיק. ודוגמתו בתורה הוא נותן התורה, שלמעלה אפילו מהפנימיות דפנימיות (בחי' היחידה) ורויץ דרויץ שבתורה.

ובחי' זו שלמעלה מגדר קצוות לגמרי נמשכת עד לקצה התחתון ביותר, והיינו, שגילוי העצמות נמשך עד לעולם העשי' (לא רק הרוחני, אלא גם) הגשמי, שזהו"ע דכח הפועל שבנפעל (כנ"ל ס"ט), שקאי על בחי' המלכות שבעולם העשי'¹²⁸ (שבה ישנו גם הענין דרגלי' יורדות כו'¹²⁹, עד למטה מהעולמות). ועד שנעשית דירה לו ית' בתחתונים, דירה דייקא, שהיא לעצמותו דוקא¹³⁰, כמשל דירת המלך למטה שבה מתגלה גם בכל עצמותו, בלי לבושים (דאף שאסור לראותו כשהוא ערום¹³¹, הרי יש זמן שצריך להחליף לבושו, במקום צנוע, בתוך דירתו¹³²), והיינו, שנמשך למטה לא רק בחי' הגילויים, אלא שמהותו ועצמותו ית' בעצמו (יחד עם הגילויים שלו) יהי' למטה דוקא (שזהו

124 דרושים ליוכה"פ ע"א, ד.
125 פירוש האריז"ל לספרא דצניעותא
בזח"ב קנו, ב (זהר הרקיע קיט, א).
126 ראה סה"מ תרנ"ז ע' רלד. תרצ"ו ע'
56.
127 עץ חיים שער מב (שער דרושי
אבי"ע) פ"א. הובא בלקו"ת פ' ראה כו, א.
128 ראה סידור האריז"ל בסדר תפלת
ר"ה. לקו"ת שלח מז, א.
129 משלי ה, ה. אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ
(ע' תקסד ואילך).
130 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה
ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש
ח"ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו.
תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ע' ה.
131 משנה סנהדרין כב, א.
132 ראה גם ד"ה נעשה אדם תשי"ז
(סה"מ תשי"ז ע' לג). ד"ה נשא תשל"ו. ועוד.

(ד) **ועפ"ז** מובן, שאע"פ שכללות הענין דמ"ת הו"ע של הילולא (חתונה), הנה בזה גופא יש הילולא פנימית יותר — בנוגע לפנימיות התורה, שזהו ענינו של ל"ג בעומר, שאז היא הנתנה דפנימיות התורה⁷, ועד שלפעמים מובא הלשון של"ג בעומר הוא מתן תורה דפנימיות התורה.⁶

והענין בזה, דהנה, בל"ג בעומר הי' ענינו של רשב"י בתכלית השלימות⁴⁸, כמובן מהמבואר בדרושי ל"ג בעומר בסידור⁴⁹ ובאגה"ק⁵⁰ שביום פטירתו והסתלקותו נמשכת ומתגלה למטה כל פעולתו אשר עבד בה כפי שעומדת בתכלית העילוי, וכהלשון בסידור שם, שהי' אז גילוי הארת עיקר שורש שרשו ברום המעלות במדריגה היותר עליונה למעלה מעלה. והנה, ענינו של רשב"י הוא גילוי פנימיות התורה (כמבואר בארוכה בהמשך והחרים⁵¹), והיינו, שאע"פ שהיו כמה תנאים לפניו ולאחריו, ועד שמדותיו הם תרומות מתרומות (תמצית) מידותיו של ר"ע⁵², מ"מ, ענינו של רשב"י שבו הי' מיוחד (ועד שאמר ראיתי בני עלי' והם מועטים כו' אם חד הוא אנא הוא⁵³) הוא — שגילה פנימיות התורה, וחיברה עם נגלה דתורה, באופן שפנימיות התורה תהי' בה בגלוי. ועד שתומשך גם בעניני העולם, כמבואר בדרושי ל"ג בעומר⁵⁴ על מאמר הזהר (בפרשת השבוע דמינה אזלינן⁵⁵) זימנא חדא הוה צריכא עלמא למיטרא אתו לקמי' דר"ש כו' פתח ואמר שיר⁵⁶ המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד וכו', שבפשטות (אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁵⁷) הרי זה פסוק בנגלה דתורה, ובזה המשיך וגילה פנימיות התורה (כמבואר בזהר), ועי"ז אתי מיטרא בפשטות, שהרוה את הארץ והולידה והצמיחה גו' לחם לאוכל⁵⁸ (שלחם לבב אנוש יסעד⁵⁹, וכן יין ושמן שנזכרו בפסוק זה). וענין זה (השייכות של רשב"י לפנימיות התורה) מובן גם מהקשר של רשב"י עם משה רבינו, כמבואר בזהר בכ"מ⁶⁰ ששרש נשמת רשב"י

48 ראה סה"מ תרנ"ד שם (ע' ערב).
49 שער הל"ג בעומר דש, ריש ע"ג.
50 סימן זך וביאורו.
51 תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' שכא ואילך).
52 גיטין סז, א.
53 סוכה מה, ב. ב"ר פל"ה, ב.
54 ראה סה"מ תרכ"ז ע' רצא ואילך.
55 סה"מ תרל"א שם ע' שכה. וראה אוה"ת ויקרא ע' רנו. ביאור"ז להצ"צ ח"ב ע'
תתקכד. מקומות שצויינו בהערה 120.
55 אחרי נט, ריש ע"ב.
56 תהלים קלג, א.
57 שבת סג, א. יבמות כד, א.
58 ישעי' נה, י.
59 תהלים קד, טו.
60 זהר הרקיע לזח"א טו, א (כב, ד).
עמק המלך שער יא (שער דיקנא קדישא)
פ"טי. אוה"ת נ"ך ח"ב ס"ע תתקסט ואילך.

הי' מניצוץ [ובדוגמת] נשמת משה⁶¹, ובכללות הרי זה גם ענינו של משיח⁶², שהרי גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון (משיח)⁶³, ולכן גם ענינו של רשב"י הוא גילוי פנימיות התורה (כמו משיח). ולכן נקרא יום הסתלקותו (לא רק יום שמחתו, אלא) בשם הילולא (חתונה), שהו"ע גילוי כח הא"ס, שענינו בתורה גופא הוא בעיקר בפנימיות התורה.

וזהו גם ענין ל"ג בעומר, כי, ל"ג (בעומר) קשור עם מ"ש⁶⁴ גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך⁶⁵, שזהו"ע גילוי פנימיות התורה, כפי שמבאר הצ"צ ברשימותיו לתהלים עה"פ⁶⁶, שמצינו בזהר כפ' בהעלותך⁶⁷ שיש בהתורה לבושא וגופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא, ועל זה ביקש דוד גל עיני ואביטה נפלאות, ר"ל לא הלבוש לבד כי אם גם נשמתא כו' (והיינו שיראה מה שנמצא בתוך הלבוש, והלבוש לא יעלים ויסתיר⁶⁸), ולכן הרי זה שייך במיוחד לענינו של רשב"י, גילוי נפלאות מתורתך (פנימיות התורה), שהי' בתכלית השלימות ביום ל"ג — ג"ל (בעומר). וענין זה שייך גם לל"ג בעומר, כי, הענין דספירת העומר הוא הכנה למ"ת (כנ"ל ס"ב), ומבואר בדרושים⁶⁹, של"ג בעומר, שהוא בחי' ספירת הוד שבהוד, הוא תשולם וסוף לעיקר המדות, שאז מסתיים בירור עיקר המדות, ולכן מוכנים כבר למ"ת, עכ"פ למ"ת דפנימיות התורה.

(ה) **והנה** כיון של"ג בעומר הוא בדוגמת מ"ת, ובמ"ת נעשה שינוי עיקרי ועילוי נפלא בכל הענינים שישנם בסדר ההשתלשלות, שנחלק בכללות לג' הבחי' דעולם שנה נפש⁷⁰, שזהו מ"ש במ"ת והר סיני עשן כולו גוי⁷¹, ומבואר בזה⁷² שעש"ן הוא ר"ת עולם שנה נפש, ועד שנעשה שינוי אפילו למעלה (מסדר השתלשלות), באלקות, דכיון שקודם

61 ראה סידור שם דש, סע"ב (וממשיך שם: "ולכן הי' התגלות סודות התורה ופנימיותה ע"י דוקא .. כמו שהי' התגלות התורה הנגלית ע"י משה רבינו").
62 ראה גם סידור שם שז, ב ("שהי' רש"ו מבחי' משה ומבחי' משיח").
63 ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"ג רנג, א. שער הפסוקים להאריז"ל ויחי מט, י. תו"א ר"פ משפטים (עה, ב).
64 תהלים קיט, יח.
65 ראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה (סה"מ תרל"ח ע' קנב).
66 אוה"ת (יהל אור) ס"ע תנט.

67 ח"ג קנב, א.
68 ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' קח.
69 סידור שער הל"ג בעומר דש, א.
70 ראה פירוש הראב"ד לספר יצירה בהקדמתו קרוב לתחילתו (ב, ג). מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' שלג ואילך. ע' שלז ואילך. אוה"ת יתרו ס"ע תתטז ואילך. סה"מ תרכ"ח ע' קמד ואילך. ד"ה ברוך שעשה נסים תרס"ד (סה"מ תרס"ד (קה"ת, תשנ"ד) ע' קל. וש"נ).
71 יתרו יט, יח.
72 ראה דרושים שבהערה 70.

וזהו גם ההסברה לכך שבשעה שאיצטריך עלמא למיטרא פעל רשב"י המשכת הגשמים ע"י גילוי פנימיות התורה (כנ"ל ס"ד), והיינו, שאע"פ שהעולם הי' במעמד ומצב שאיצטריך למטרא, והרי חסרון המטר בעולם מוכיח שלא הי' אז מעמד ומצב דעושין רצונו של מקום, ולכן לא הי' העולם יכול לקבל המטר, כי בשביל להמשיך ירידת המטר צ"ל תחלה ההכנה דאד יעלה מן הארץ¹¹⁷, עלה שבר כו', שהבריות שוברים לבם כו', וכמ"ש¹¹⁸ יערוף כמטר לקחי, כפו ערפן לתשובה כו'¹¹⁹, ולולי זאת יכול המטר ליעצר ח"ו, אעפ"כ, גם בעולם כזה שהי' במעמד ומצב שאיצטריך למטרא, המשיך רשב"י מטר בעולם ע"י גילוי פנימיות התורה. והענין בזה, כמבואר בארוכה בהדרושים¹²⁰ החילוק שבין עבודת רשב"י לעבודת חוני המעגל, שחוני המעגל המשיך מטר ע"י תפלה¹²¹, משא"כ רשב"י המשיך מטר ע"י תורה. ולכן, כשהמשכת המטר היא ע"י תפלה, שענינה היא מלמטה למעלה, הרי זה תלוי בעבודת המטה, בהשינוי ובהעילוי של המטה. ולכן, גם לאחרי שנפעלה ירידת המטר הי' צורך בכמה תיקונים, כמסופר בגמרא¹²¹ שתחילה הי' זה באופן דרוב טובה שאינן יכולין לעמוד, ועד שסוכ"ס הי' המטר באופן שהעולם הי' יכול לקבלו. משא"כ אצל רשב"י שפעל זאת ע"י התורה, מלמעלה למטה, הנה מיד נמשך המטר באופן שהעולם הי' יכול לקבל, והולידה והצמיחה, אע"פ שלפני אמירת התורה הי' העולם במעמד ומצב שאיצטריך למיטרא ולא ירד המטר.

וזהו גם דיוק הלשון (גל עיני) ואביטה (נפלאות מתורתך), כמבואר בדרושים¹⁰⁸ שהבטה היא מלמעלה למטה (אע"פ שיש בזה שתי דעות¹²²), והרי גם ענין התורה (מתורתך) הוא מלמעלה למטה (כנ"ל). ולכן גם בעבודת האדם הרי זה כמו הדעה שמלמעלה למטה (בב' הדעות שבא"ל דעות הוי"123), שלמעלה יש ולמטה אין.

(י) **ויש** להוסיף בביאור הענין דגל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, שכיון שהכתוב מקשר הענין הכי נעלה דנפלאות (פנימיות עתיק) עם

117 בראשית ב, ו.
118 האוינו לב, ב.
119 ירושלמי תענית פ"ב ה"א ובקרבן ה.
120 שמואל"א ב, ג. וראה אוה"ת נשא העדה.
121 ראה המשך תער"ב ח"א פרפ"ו. שם.
122 ראה ר"א"ם ומשכיל לדוד לך לך טו, ה.
123 שמואל"א ב, ג. וראה אוה"ת נשא פשע"ג. סה"מ עטר"ת ע' קל ואילך.

באתי לגני¹⁰⁶), ולעתיד לבוא בכיאת משיח צדקנו יהי' זה עוד יותר, ביתר שאת וביתר עוז¹⁰⁷. ואז יהי' גם הענין דנפלאות, כפי שמבאר הצ"צ בדרושי נשא¹⁰⁸ פירוש הבקשה גל עיני ואביטה נפלאות, שנפלאות הו"ע ההתהוות יש מאין, שזהו הפליאה היותר גדולה מכל הפליאות. וע"פ המבואר באגה"ק¹⁰⁹ שבריאת היש מאין ואפס המוחלט היא רק בכחו של מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, מובן, שגם הנפלאות שבעולם (הפליאה של התהוות מאין) הוא הגילוי דבחי' פנימיות עתיק ועד לעצמות ומהות א"ס ב"ה. אמנם, כיון שעולם הוא מלשון העלם והסתרה¹¹⁰, לכן יש צורך בבקשה גל עיני ואביטה נפלאות, שיהי' נראה הפלא הכי גדול דבריאת יש מאין, והיינו, שיהי' נראה שיש בעה"ב לבירה זו¹¹¹, ויתירה מזה [שהרי גם כשרואה שיש בעה"ב לבירה זו, עדיין יכול לטעות ולומר שהבירה ובעה"ב הם שני ענינים בפני עצמם], שיהי' נראה כח הפועל כנפעל, כמ"ש¹¹² לעולם הוי' דברך נצב בשמים (ובכל הבריאה כולה), וכתורת הבעש"ט¹¹³ שבכל נברא ישנו דבר הוי' שלא רק מחי' ומקיים אותו, אלא גם מהוה אותו בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט, כמו בפעם הראשונה בששת ימי בראשית, שמזה מובן שאמיתית הענין דכח הפועל הוא גילוי כח העצמות שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו.

אך כדי שיוכלו לראות הנפלאות בעולם (שמצד עצמו הוא באופן של העלם והסתרה), הרי זה ע"י תורתך (אביטה נפלאות — מתורתך), כמבואר שם¹¹⁴ שזהו עי"ז שמתקשרים עם התורה, והיינו לפי שהתורה ניתנה דוקא למטה, ובה בשעה, באותו זמן ובאותו מקום, הרי היא באופן הלא כה דברי כאש¹¹⁵, ועד שהיא למעלה מגדר אש לגמרי, ועד כפי שהאש היא בצור החלמיש (כמבואר בארוכה בלקו"ת¹¹⁶), ולכן, עי"ז שישראל מתקשראן באורייתא, אזי נעשה מתורתך גם הענין דאביטה נפלאות — הנפלאות שיש בבריאת יש מאין, שרואה זאת בהיש דעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו.

106) ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 111) לשון חז"ל — ב"ר רפל"ט.
 107) ראה המשך תרס"ו ע' ה ואילך. ע'
 108) אה"ת נשא ע' ער.
 109) ס"כ קל, ב.
 110) לקו"ת שלח לו, סע"ד. ובכ"מ.
 111) תהלים קיט, פט.
 112) תניא שעוהיה"א פ"א.
 113) אה"ת נשא ובהוספות שם. אה"ת ואתחנן שם.
 114) ירמי' כג, כט.
 115) אחרי כו, ג.

מ"ת היתה הגזירה שעליונים לא ירדו למטה ובמילא גם תחתונים לא יעלו למעלה⁷³, ובמ"ת בטלה הגזירה, הרי נעשה שינוי בעליונים שירדו למטה (ועי"ז נעשה שינוי גם בתחתונים שיעלו למעלה) — הרי מובן, שגם הענין דגל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (שזוהי הבקשה שנתקיימה בל"ג בעומר, שהוא בדוגמת מ"ת) צ"ל בכל פרטי הדרגות דעולם שנה ונפש, ואפילו למעלה באלקות, כנ"ל שבמ"ת נעשה שינוי בעליונים (שירדו לתחתונים), ואדרבה, בל"ג בעומר שקשור עם פנימיות התורה, הרי זה ביתר שאת וביתר עוז מאשר במ"ת דנגלה דתורה, כיון שגליא דאורייתא קשורה עם גליא דקוב"ה, ואילו סתים דאורייתא, פנימיות התורה, קשורה עם סתים דקוב"ה⁷⁴. וע"פ הידוע בענין תלת דרגין כו'⁷⁵, הרי הענין דנפלאות כפי שהוא באלקות (קוב"ה) נמשך גם באורייתא (נפלאות מתורתך), וע"י אורייתא הרי זה נמשך גם בישראל, כדלקמן⁷⁶.

ו) והענין בזה, כמובא בקיצור ברשימות הצ"צ לתהלים⁶⁶ בפירוש מ"ש⁷⁷ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שנפלאות היינו נ' פלאות, דהיינו פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק [כפי שמציין שם להמבואר בזהר⁷⁸ ומפרשי הזהר⁷⁹], ומזה מובן שכן הוא גם הפירוש בפסוק נפלאות מתורתך, והיינו, שקאי על תכלית העילוי באלקות, שזהו"ע פנימיות עתיק, כדאייתא בפע"ח⁸⁰ שכל ההמשכות שבעולם עד ביאת משיח צדקנו, הנה תכלית העילוי שבהן מגיע עד חיצוניות עתיק, וגילוי פנימיות עתיק יהי' רק בביאת משיח צדקנו.

ז) ועד"ז ישנו הענין דנפלאות בתורה, דכיון שאורייתא מתקשרא בקוב"ה⁷⁵, הנה בחי' פנימיות עתיק שבקוב"ה קשורה עם פנימיות התורה, וכנ"ל (ס"ד) שדוד ביקש שיגלו לו גם נשמתא ונשמתא לנשמתא שבתורה, בחי' ח"י, ועד לבחי' היחידה שלמעלה גם מחי' (שגם

73) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג.
 74) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א.
 75) ראה זח"ג עג, א.
 76) ס"ו — באלקות, ס"ז — בתורה, ס"ח — בישראל, וס"ט — בעולם (ולהעיר, שבהמשך המאמר לא נתבאר להדיא בנוגע ל"שנה". ואולי הכוונה, שג' הענינים עולם שנה ונפש קשורים עם ג' הענינים דעולמות נשמות ואלקות (ראה הנסמן בסה"מ תשכ"ה ע' קנג ואילך). — המו"ל.
 77) מיכה ז, טו.
 78) באוה"ת (יהל אור) שם: ז"ג [=זהר גדול (דפוס קרימונה, שי"ט)] עמוד מו (וראה גם זח"א רסא, ב).
 79) רמ"ז לזח"ג רעו, ב.
 80) שער הק"ש רפט"ו. וראה לקו"ת שה"ש בסופו (נ, ריש ע"ג. נא, ג ואילך).

זה נכלל בנשמתא לנשמתא⁸¹), שזהו"ע רזין דאורייתא ורזין דרזין⁸², שהגילוי שלהם לכל העם כולו יהי' בביאת משיח צדקנו, גואל אחרון [אף שענין זה התחיל כבר אצל גואל ראשון, משה רבינו, ומזה מובן גם בנוגע לרשב"י (כנ"ל ס"ד)], ועז"נ⁸³ ישקני מנשיקות פיהו גו'.

וענין זה ישנו גם במצוות [לא רק בענין המצוות כפי שהם בתורה גופא, שזוהי מצות לימוד התורה, ובזה גופא הלימוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא (ביחס ללימוד התורה לשמה), ועד ללימוד ההלכה עצמה (ביחס לשקו"ט קודם שהגיע למסקנת ההלכה), אלא גם בענין המצוות כפי שהם בפני עצמם, שענינם חלוק מענין התורה, שהתורה היא בדוגמת ענין הדם, והמצוות הם בדוגמת ענין האברים (כמבואר בלקו"ת פ' במדבר⁸⁴). ואף שלשון הכתוב הוא (נפלאות מ)תורתך, הרי מצינו בכ"מ שהשם תורה קאי גם על מצוות, וכמו במארז"ל⁸⁵ הוקשה כל התורה כולה לתפילין, והרי לימוד זה הוא בנוגע למצוות שבתורה⁸⁶], כמבואר ברשימות הצ"צ⁸⁷ שנפלאות הו"ע כוונת המצוות [שהרי ענין המצוות שייך לכאורה לנגלה דתורה, ואילו ענין המצוות שבפנימיות התורה הו"ע כוונת המצוות]. ובכוונת המצוות גופא יש ריבוי מדריגות, החל מטעמי המצוות שנתפרשו בקרא ובש"ס, וכן הכוונות שע"פ רמז דרוש וסוד, כוונות האריז"ל וכו', ולמעלה יותר עד א"ס (כשם שהתורה היא א"ס).

ח) וע"י התורה (שעל ידה נעשים כל ההמשכות למטה) נמשך ענין הנפלאות גם בנש"י (בנוגע לעבודת האדם), שהרי ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה⁸⁵. והענין בזה, דהנה, בנוגע לפרטי הדרגות בנשמת האדם אמרו רז"ל⁸⁸ חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. וידוע⁸⁹ שדרגת הנשמה שמתלבשת בגוף היא רק בחי' נפש רוח ונשמה, ואילו חי' ויחידה עומדים באופן מקיף, ולכן נקראים ראש הנשמה, ולמעלה יותר, מזל הנשמה, שעל זה אמרו⁹⁰ אע"ג דאינהו לא חזו מזליהו חזי), ועד שנקרא בשם אין, כידוע בפירוש

81) ראה סה"מ תרפ"ח ע' קכא. תרצ"ו ע' 51. אגרות-קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' שלה. 82) ראה המשך חייב אדם לברך שם (סה"מ תרל"ח ע' קנד). ועוד. 83) שה"ש א, ב ובפרש"י. 84) יג, א. 85) קידושין לה, א. 86) ראה לקו"ש ח"ט ע' 79 הערה 3. 87) אור התורה (יהל אור) שם (ע' תסא). 88) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו. 89) ראה לקו"ת תצא לו, א ואילך. אוה"ת דברים ע' יב. ואתחנן ע' קא. 90) מגילה ג, א. סנהדרין צד, א.

מארז"ל⁹¹ אין מזל לישראל, ש"אין" הוא המזל של ישראל (כמבואר בכ"מ⁹² וגם בצוואה דחנוך לנער⁹³). ובכללות ענין הנשמות הרי זה נשמת משיח, שהיא בחי' היחידה הכללית⁹⁴ (משא"כ כל הנשמות שעד משיח הם במדריגות שלמטה מזה), ולכן, בחי' היחידה שבכל אחד מישראל הו"ע ניצוץ משיח שבו⁹⁵. והנה, בנוגע לדרגות הנשמה שקשורים עם עבודת האדם בגלוי, מבואר בתניא⁹⁶ שזהו"ע מחשבה ודיבור ומעשה, ועד למעלה יותר, כפי שהעבודה קשורה עם כחות הגלויים שבנפש, שהם הבחי' נר"ן שבנשמה. אך ישנה בחי' היחידה שבנשמה (שזהו הענין הפנימי שבבחי' נשמתא לנשמתא גופא), שהיא באופן דבחד קטירא אתקטרנא ב"י אחידא ב"י להיטא וכו' (כנ"ל ס"א) בשייכות לל"ג בעומר), בחד דייקא, שזהו מצד בחינת היחידה⁹⁷. וכדי לקשר בחי' חי' ויחידה שבנשמה עם נר"ן שבגוף עד לקישור שלם, הרי זה דוקא ע"י לימוד התורה, ובתורה גופא ע"י הלימוד דחי' ויחידה שבתורה, שזהו"ע פנימיות התורה⁹⁸.

ט) ומזה נמשך ענין הנפלאות גם בעולמות, שכללות השתלשלותם היא בד' עולמות, אצילות בריאה יצירה עשי'. והענין בזה, דהנה, בימי צאתך מארמ"צ היתה כבר קריעת ים סוף, שהו"ע בקיעת המחיצה והפרסא שבין אצילות לבי"ע⁹⁹. אבל אין זה מגיע לגילוי שיהי' לעתיד לבוא¹⁰⁰. וכמשנת"ל¹⁰¹ (מדרושי אחש"פ) בפירוש הכתוב¹⁰² והחרים הוי' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים, שאז יהי' הגילוי מעולמות הא"ס ולמעלה מזה, שיתגלה בעולם האצילות, ועד שיהי' באופן דמסלה לשאר עמו¹⁰³, עד לעזה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, ואדרבה, עיקר הדירה תהי' בתחתונים, בעולם התחתון שאין תחתון למטה הימנו¹⁰⁴, שהרי עיקר שכינה בתחתונים היתה¹⁰⁵ (כמבואר בדרושי ההילולא דיו"ד שבט בד"ה

91) שבת קנו, א. 92) ראה לקו"ת האזינו עא, ד. ובכ"מ. 93) ע' 48. 94) ראה רמ"ז לזהר ח"ב מ, ב. ח"ג רס, ב. רמ"ז שבהערה 79. 95) ראה מאור עינים פינחס כה, יב — בשם הבעש"ט. סה"מ תרמ"ג ע' ע. 96) ראה תניא פי"ד. פל"ט. 97) ראה סידור עם דא"ח קסג, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' נד. ע' קלח. ע' קנט. 98) ראה אוה"ת נשא הוספות ע' 91. וראה גם אוה"ת ואתחנן ע' קח. 99) ראה לקו"ת צו טז, ד ואילך. ובכ"מ. 100) ראה גם אוה"ת ויקהל ס"ע קיב. 101) ד"ה כימי צאתך דאחרון של פסח. 102) ישעי"א, טו. 103) שם, טז. 104) תניא פל"ו. 105) ב"ר פי"ט, ז.